

TILM3555: Tilastollisen päättelyn peruskurssi
Tentti 13. 6. 2018

Huom. Kokeessa ei saa käyttää omia taulukoita, kaavakirjoja tai muuta kirjallista materiaalia. Laskin sallitaan.

1. Selosta, mihin luokkiin tilastollisten muuttujien mitta-asteikot jaetaan ja mainitse yksi tai kaksi yleisesti tunnettua esimerkkiä kuluunkin luokkaan kuuluvista muuttujista.

2. Tuntemattoman etäisyyden μ mittaamiseksi on käytettävissä mittari, jonka mittausvirhe on normaalisti jakautunut, odotusarvona 0 ja keskihajontana 1. Mittaustulosta voidaan siis mallintaa satunnaismuuttujalla, joka noudattaa jakaumaa $\text{Normal}(\mu, 1)$.

Tehdään 10 toisistaan riippumatonta etäisyysmittausta, satunnaismuuttujina X_1, \dots, X_{10} . Miten niiden keskiarvo \bar{X} on jakautunut? Lasko likiarvo todennäköisyydelle

$$P(|\bar{X} - \mu| \leq 0.1)$$

eli sille, että mittausten keskiarvo poikkeaa todellisesta etäisyydestä korkeintaan 0.1 yksikköä.

3. Havaintoaineisto x_1, \dots, x_n on satunnaisotos populaatiosta, joka noudattaa normaali-jakaumaa $\text{Normal}(\mu, \sigma^2)$ ja jossa sekä μ että σ^2 ovat tuntemattomia. Halutaan testata hypoteeseja $H_0: \mu = \mu_0$ ja $H_v: \mu > \mu_0$, jossa μ_0 on tunnettu luku. Kurssilla on opittu, että testaus perustuu testisuureeseen

$$t = \frac{\bar{x} - \mu_0}{s/\sqrt{n}}.$$

a) Esitä tunnusluvun s määritelmä ja kerro, mitä nimitystä siitä käytetään.

b) Mitä jakaumaa t :tä vastaava satunnaismuuttuja T noudattaa, kun H_0 on voimassa?

c) Esitä huolellisesti, miten tai millä kaavalla testin p-arvo lasketaan.

4. Populaatiosta poimitussa otoksessa ($n = 500$) havaittiin naisten ja miesten koulutusasteiden jakautuvan seuraavasti:

	perusaste	keskiaste	korkea-aste	ylhteensä
naisia	40	115	85	240
miehiä	65	115	80	260

Voidaanko havaintojen perusteella päätellä, että sukupuolen ja koulutusasteen välillä on riippuvuutta populaatiotasolla? Testaa asiaa sopivalla testillä ja merkitsevyytasolla 0.05.

Kaavoja ym:

$$H = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(F_{i,j} - E_{i,j})^2}{E_{i,j}} \sim \chi^2((r-1)(s-1))$$

Liitteenä on standardinormaalijakauman kertymäfunktion taulukko ja χ^2 -jakauman yläkvantiilien taulukko.